

The process of forming a government as one of the main indicators of the form of government of the state

Khayitjon TURDIEV¹

Tashkent state university of law

ARTICLE INFO

Article history:

Received October 2021

Received in revised form

15 October 2021

Accepted 15 November 2021

Available online

25 December 2021

ABSTRACT

In this article, the process of forming the government and the participation of the legislative body – the parliament - in it is analyzed.

The formation of the government in the system of the form of state government is an important political process in the life of the state and society. In which, the participation of the parliament is carried out in three different ways: non-parliamentary, semi-parliamentary and parliamentary.

The author compares the experience of foreign countries to find the most effective and democratic way to form a government. As a result of the analysis, the author comes to the conclusion that the model of government formation in the Republic of Uzbekistan has the properties of a mixed form of government.

In conclusion, there are possible changes to strengthen the participation of the chambers of Parliament in the formation of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan. And also, possible options for improving the procedures for presenting and reviewing the Government's action program in Parliament. And the possible role of political parties in participating in the formation of the government.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss11/S-pp87-95>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ PhD, acting associate professor, Tashkent State Law University. Tashkent, Uzbekistan. E-mail: x.turdiev@tsul.uz.

Хукуматни шакллантириш жараёни давлат бошқарув шаклининг асосий кўрсаткичларидан бири сифатида

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:
ҳокимиятлар бўлиниши,
парламент,
хукумат,
модел,
президент,
давлат бошқарув шакли.

Мазкур мақолада давлат бошқарувидаги хукуматни шакллантириш ҳамда унда қонун чиқарувчи ҳокимият – парламентнинг иштироки масаласи таҳлил этилган.

Давлат бошқарувидаги хукуматни шакллантириш давлат ва жамият ҳаётидаги муҳим сиёсий жараён бўлиб, мазкур жараёнда парламентнинг иштироки ҳам мутаносиб равишда уч хил усуlda – нопарламентар, яrim парламентар ва парламентар шаклларда амалга оширилиши ёритилган.

Муаллиф хукуматни шакллантириш тартибининг энг самарали ва демократик усулини топиш мақсадида хорижий мамлакатлар тажрибасини қиёсий таҳлил қиласи ҳамда Ўзбекистон Республикасида хукуматни шакллантириш модели аралаш бошқарув шаклидаги хусусиятларга эгалини, Ўзбекистонда хукумат давлат бошлиги ва парламент ҳамкорликдаги иштироки орқали шакллантириши тўғрисида холосага келган.

Холоса қисмида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасини шакллантириш жараёнида парламент палаталарининг иштирокини кучайтириш, мазкур жараёнда хукуматнинг ҳаракатлар дастурини парламентга тақдим этиш ва уни кўриб чиқиши, қабул қилиш тартиб-таомилларини такомиллаштириш, шунингдек, сиёсий партияларнинг хукуматни шакллантиришдаги ролини кучайтириш юзасидан таклифлар ифодаланган.

Процесс формирования правительства как один из основных показателей формы правления государства

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:
разделение властей,
парламент,
правительство,
модель,
президент,
форма правления.

В данной статье, анализируется процесс формирования правительства и участия в нем, законодательного органа – парламента.

Формирование правительства в системе формы государственного правления – важный политический процесс в жизни государства и общества. В котором, участие парламента осуществляется тремя различными способами: непарламентским, полупарламентским и парламентским.

Автор, сравнивает опыт зарубежных стран, чтобы найти наиболее эффективный и демократичный способ формирования правительства. В результате анализа, автор приходит к выводу, что модель формирования правительства в Республике Узбекистан имеет свойства смешанной формы правления.

В заключении, содержатся возможные изменения по усилению участия палат парламента в формировании Кабинета Министров Республики Узбекистан. А также, возможные варианты совершенствования процедур представления и рассмотрения программы действий Правительства в парламенте. И возможная роль политических партий в участии при формировании правительства.

КИРИШ

Давлат бошқарувида ҳукуматни шакллантириш давлат ва жамият ҳаётидаги муҳим сиёсий жараёндир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Вазирлар Маҳкамаси ўзаро муносабатларида ҳукуматни шакллантириш жараёнида парламент иштирокининг ташкилий-хуқуқий механизми муҳим сиёсий-хуқуқий аҳамиятга эга. Мазкур жараён бевосита давлат бошқаруви шаклига ва унинг мазмунига таъсир қиласи.

Хуқуқшунос олимлар тадқиқот ишларида ҳукуматни шакллантириш тушунчалиги бўйича турли ёндашувлар мавжуд. Россиялик хуқуқшунос олима А. Гогаеванинг фикрича, давлат бошқарувида, тор маънода, “шакллантириш” тушунчалиги бевосита халқ томонидан сайланмайдиган давлат органини ташкил этишни, кенг маънода эса, ўз ичига “сайлаш”, “тайинлаш”, “лавозимга киришиш” ва “ваколатга эга бўлиш”дан иборат ҳар қандай хуқуқий восита орқали давлат органини ташкил этишни англатади [1. Б. 10]. Хуқуқшунос олимлар О.Мухамеджанов ва И. Тультеевлар фикрича, ҳукуматни шакллантириш, тор маънода, ҳукумат ва унинг таркибини мансабдорлар билан тўлдирган ҳолда шакллантириш, кенг маънода эса, ҳукуматни турли хуқуқий тартиботлар (“тасдиқлаш”, “тайинлаш”, “сайлаш” ва “ваколатлар бериш”) орқали ташкил этишни билдиради [2. Б. 50].

Шу нуқтаи назардан олганда, “ҳукуматни шакллантириш” тушунчалиги, бизнингча, ҳукуматга нисбатан яхлит ҳолатда шакллантиришни англатиб, унинг шахсий таркиби эса тасдиқлаш ва тайинлаш маъноларида қўлланилади. Зотан, ҳукумат аъзолари, шу жумладан, унинг бошлиғи ҳам маъқуллаш, тасдиқлаш ва тайинлаш каби жараёнлар орқали ўз ваколатларига киришиб, ижро ҳокимиятининг олий органи юзага келади.

Масалан, Ўзбекистон Республикасининг “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тўғрисида”ги Конунида ҳукуматни шакллантириш тушунчалиги қўлланилган.

ҲУКУМАТНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МОДЕЛЛАРИ

Маълумки, давлат органлари шаклланиш манбаига кўра бирламчи ва иккиламчи давлат органларига бўлинади. Хуқуқшунос олим Х.Одилқориевнинг фикрича, бирламчи давлат органлари – халқ томонидан тўғридан-тўғри сайлаш йўли билан ташкил этиладиган органлардир, иккиламчи давлат органлари – халқ томонидан сайланган, ташкил этилган ёки шахслар томонидан шакллантириладиган давлат органлари ҳисобланади [3. Б. 149]. Кўриниб турибдики, ҳукумат шаклланиш манбаига кўра иккиламчи давлат органи бўлиб, у халқ томонидан сайланган парламент ва давлат бошлиғи томонидан шакллантирилади.

С. Голдернинг фикрича, қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимият ўртасидаги муносабатлар фарқланганлиги учун ҳукуматни шакллантириш парламент ёки президентлик демократиясида мос равища турли хил усулларда амалга оширилади [4. Б. 2].

М. Баглайнинг фикрича, қоида тариқасида конституция ва қонунчиликда ҳукуматни унинг тузилиши ва таркибини шакллантириш тартиби батафсил тартибга солинади. Ҳукумат давлат сиёсатининг асосий йўналишларини ишлаб чиқиш, уларни амалга ошириш воситалари ва мақсадларини аниқлашда муҳим рол ўйнайди. Шу билан бирга, ҳукуматнинг парламентдан мустақиллиги кучайиб бормоқда [5. Б. 278]. Б.Алимовнинг фикрича, “ҳукуматни шакллантириш мураккаб ва маъсулиятли жараён бўлиб, унинг қай тарзда кечиши ва натижаси давлат механизмининг барқарорлиги ҳамда давлат бошқарувининг самарадорлигига тўғридан-тўғри таъсир қилиши мумкин. Ҳукумат таркибини шакллантиришга оид конституциявий-ҳуқуқий муносабатларда унинг раҳбарини лавозимга тасдиқлаш жараёни дастлабки ва энг муҳим босқич ҳисобланади” [6. Б. 56].

Ҳукуматни шакллантиришда давлат бошлиғи ва парламент ўртасидаги қарама-қаршилик ва мувозанат давлат бошқарув шаклига таъсир қиласи. Ҳукуматни шакллантириш масаласи давлатнинг асосий қонуни билан белгиланади, мазкур жараён қандай амалга оширилиши ҳамда унда парламент ва президентнинг иштирокига боғлиқ бўлиб, давлат бошқарувидаги энг юқори мансабдор шахслар ваколатига эга бўлган олий ижро органини шакллантириш орқали амалга оширилади. Парламент ўз сиёсий кучлари орқали ҳалқ манфаатларини ифодалаб, ижро ҳокимиятини шакллантиришда бирламчи манба ҳисобланади.

Илмий адабиётларда ҳукуматни шакллантиришнинг турли моделлари ажратиб кўрсатилади. Мазкур жараёнда парламентнинг иштироки ҳам мутаносиб равища уч хил усулда – нопарламентар, ярим парламентар ва парламентар шаклларда амалга оширилишини таъкидлайди. В.Чиркин ҳукуматни шакллантириш уч хил усулда – нопарламентар, ярим парламентар ва парламентар шаклларда амалга оширилишини таъкидлайди [7. Б. 57]. Бу масалада А. Рахманов ҳукуматни шакллантириш жараёни, аввало, ижро ҳокимиятининг конституциявий-ҳуқуқий моделига боғлаган ҳолда, уни парламентар, президентлик ва аралаш турларга ажратади [8. Б. 31]. М.Баглай эса ҳукуматнинг юзага келишини парламентар (парламент қўйи палатаси кучлари орқали) ва нопарламентар (президентлик республикалари учун хос усул) икки хил усулда шаклланади, деб таъкидлайди [9. Б. 283].

Ҳукуматни шакллантириш тартибининг энг самарали ва демократик усулини топиш мақсадида турли формулаларни қиёсий-ҳуқуқий таҳлил қилиш лозим. Давлат бошқарувининг парламентар шаклида парламентаризм чуқур илдиз отади ҳамда қонун чиқарувчи ҳокимият ижро ҳокимияти органларини мустақил шакллантиради. Давлат бошлиғининг бу жараёндаги иштироки рамзий характерда бўлади. (Буюк Британия, Германия, Ҳиндистон). Демак, юқоридаги давлатларда парламент тўлиқ сиёсий ҳокимиятга эга ҳамда ҳукумат, унинг аъзолари парламент ва бош вазир олдида жавобгар бўлади

Президентлик бошқаруви шаклида парламент ва ҳукумат муносабатлари моҳиятан ва шаклан ўзгаради. Президентлик бошқарув шаклининг муҳим жиҳати унда ҳокимиятлар бўлиниши принципи тўлиқроқ ва яққол намоён бўлади, чунки давлат бошлиғи расман ижро ҳокимиятининг раҳбари ҳисобланади. Шу жиҳат билан парламентар ва аралаш республикалардан тубдан фарқ қиласи. Ҳукуматни шакллантиришнинг бундай усули АҚШ ва Лотин Америкасининг аксарият мамлакатларига хосдир. Масалан, Америка Қўшма Штатлари Президенти Сенатнинг маслаҳати ва розилиги билан ҳукумат таркибига кирувчи вазирларни тайинлайди.

Парламент ва президентлик ўртасидаги мувозанатга қурилган давлат бошқарувининг аралаш шаклида ҳукуматни шакллантириш масаласи давлат сиёсий ҳаётида энг муҳим жараён ҳисобланади.

Россиялик олим А. Калиновичнинг фикрича, замонавий давлатларда олий давлат органларининг қурилиши тизимини ўрганиш шуни кўрсатадики, сўнгги йилларда кўплаб аралаш бошқарув шаклидаги мамлакатлар вужудга келмоқда [10. Б. 3]. Мазкур фикрларга қўшимча сифатида парламентар ва президентлик республикаларидан фарқли равишда аралаш бошқарув шаклидаги давлатларда сайловлардан сўнг мамлакат сиёсий курси кескин ўзгариши хавфи доим мавжуд бўлади.

Шуни алоҳида қайд этиш лозимки, франциялик олимлар М. Дебре ва М. Дюверже давлат бошқарувининг аралаш (яримпрезидентлик) модели муаллифлари сифатида эътироф этилади [11. Б. 103]. Францияда давлат ҳокимияти тизимида ҳукумат ва бош вазир сезиларли ҳуқуқий мақомга эга. Франция Конституциясининг 20-моддасига кўра, “Ҳукумат миллатнинг сиёсатини белгилайди ва юритади. Унинг ихтиёрида маъмурият ва қуролли кучлар мавжуд” [12. Б. 9].

Хулоса қилиб, аралаш бошқарув шаклида ҳукуматни шакллантиришнинг қуйидаги хусусиятларини ажратиб кўрсатиш мумкин:

биринчидан, ҳукуматнинг президент ва парламент ўртасидаги ҳамкорлик мувозанатда (кўп ҳолларда парламент устунлиги остида) шакллантирилади;

иккинчидан, ҳукумат аъзолари парламентда ғолиб сиёсий кучлар томонидан илгари сурилади;

учинчидан, ижро ҳокимиятини президент ва ҳукумат томонидан биргаликда амалга оширилади;

тўртинчидан, президент расман ижро ҳокимияти таркибига кирмайди ҳамда ҳокимиятлар ўртасида ҳакамлик вазифасини бажаради;

бешинчидан, ҳукумат ҳам парламент, ҳам президент олдида сиёсий жавобгар ҳисобланади.

Юқоридагилардан кўриниб турганидек, ҳукуматни шакллантириш ва унда қонун чиқарувчи органнинг иштироки муайян давлатнинг бошқарув шаклига боғлиқ. Ҳукуқшунос олимлар ўртасида МДҲ мамлакатларида давлат бошқарув шаклини таснифлаш масаласи баҳсли бўлиб қолмоқда.

Кўриниб турибдики, француз моделидан ташқари аксарият аралаш бошқарув шаклидаги мамлакатлар (айрим МДҲ давлатлари)да давлат ҳокимияти тизимида давлат бошлигининг устунлиги конституция нормалари асосида эмас, балки президентнинг шахсий сифатлари ва миллий менталитет, демократик-ҳуқуқий давлатга ўтиш жараёнлари билан боғлиқлиқда ривожланмоқда.

ЎЗБЕКИСТОНДА ҲУКУМАТНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС МОДЕЛИ

Ўзбекистон Республикасида мустақиллик йилларида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 98-моддасига киритилган ўзгариш ва қўшимчалар орқали, энг аввало, ижро этувчи ҳокимиятни амалга оширувчи Вазирлар Маҳкамаси фаолияти, унинг ташкил этилиши, жавобгарлиги, Бош вазирнинг тайинланиши ва ҳукуматнинг парламент билан ўзаро муносабатлари, Вазирлар Маҳкамасига нисбатан ишончсизлик вотумини билдириш тартиби билан боғлиқ ҳуқуқий муносабатлар тўлиқ асосда конституциявий-ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солинди [13. Б. 415].

Ўзбекистон Республикасида ҳукуматни шакллантириш модели аралаш бошқарув шаклидаги хусусиятларга эга. Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқ, ҳукумат мамлакат парламенти ва давлат бошлиғи томонидан ўзаро мувозанатда шакллантирилади. Ҳукумат ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Ўзбекистон Республикаси Президенти олдида жавобгар бўлиб, парламент ҳукуматга нисбатан ишончсизлик вотуми билдириши мумкин.

Хулоса қилиш мумкинки, Ўзбекистон Республикасида Вазирлар Маҳкамасини шакллантириш жараёнида парламент ва давлат бошлигининг иштироки бевосита ҳукуматнинг давлат ҳокимиятида сиёсий ва ҳуқуқий мустақил мақомда эканлигини англатади. Парламентнинг ҳукуматни шакллантиришдаги иштироки ижро ҳокимияти олий органининг умумий давлат сиёсати доирасида фаолият юритишини билдиради.

Ҳукуматни шакллантириш мураккаб конституциявий жараён бўлиб, одатда, бир неча босқичларни ўз ичига олади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 98-моддасига кўра, Бош вазир номзоди Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига сайловда энг кўп депутатлик ўринларини олган сиёсий партия ёки тенг миқдордаги энг кўп депутатлик ўринларини қўлга киритган бир неча сиёсий партия томонидан таклиф этилиши белгиланган. Бунда давлат бошлиғи тақдим этилган Бош вазир лавозимига номзодни кўриб чиқади ва уни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг кўриб чиқиши ва тасдиқлаши учун таклиф этади. Бош вазир номзоди Қонунчилик палатаси депутатлари ва Сенатда аъзолари умумий сонининг ярмидан кўпи томонидан овоз берилган тақдирда тасдиқланган ҳисобланади.

Шу маънода, ҳукумат раҳбарига нисбатан қонун чиқарувчи ҳокимиятнинг иккала палатасининг ишонч билдириши унинг президент олдидаги мавқеини белгилаб, парламентдаги кўпчилик томонидан сиёсий қўллаб-қувватланишига эга бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири лавозимига номзод парламентга сайловларда энг кўп депутатлик ўринларини олган сиёсий партия ёки тенг миқдордаги энг кўп депутатлик ўринларини қўлга киритган бир неча сиёсий партия томонидан таклиф этилиши белгиланган. Масалан, 2019-йил декабрь ойида парламентга ўтказилган сайловлар натижасига Ўзбекистон Либерал-демократик партияси Олий Мажлис Қонунчилик палатасида 53 нафар депутатлик ўрнини эгаллаб, мамлакат тарихида тўртинчи бор парламентдаги энг йирик фракцияни ташкил этди [14] ва Ўзбекистон Республикаси Бош вазири лавозимига номзодни таклиф қилди.

Маълумки, сайловларда бир неча сиёсий партия томонидан тенг миқдорда депутатлик қўлга киритилиши ҳолати мантиқан юзага келиши мумкин. Шу сабабли сиёсий партияларнинг ҳукуматни шакллантириш жараёнидаги иштирокини тўла таъминлаш ҳамда вужудга келиши мумкин бўлган сиёсий низоларни олдини олиш мақсадида истиқболда амалдаги қонун нормаларига музокаралар йўли билан ташкил этиладиган “парламент коалицияси”, “партиялар ўртасида келишув” тартиб-таомиллари ҳуқуқий асосларини киритиш мақсадга мувофиқ.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясига кўра, Бош вазир лавозимига номзод Олий Мажлис палаталарига яқин муддатга ва узоқ истиқболга мўлжалланган ҳаракат дастурини тақдим этиши белгиланган. Қайд этиш лозимки, амалдаги қонунчиликда мазкур ҳаракат дастурини тақдим этиш ва муҳокама қилиш тартиб-таомиллари тўлиқ тартибга солинмаган.

Р.Хакимовнинг фикрича, “Парламент Бош вазирнинг номзодини тасдиқлар экан, албатта, буни номзоднинг келажак фаолияти режалари, унинг ўз олдига кўйган мақсадлари, хукуматнинг фаолият дастури бўйича ғоя ва қарашларини таҳлил этган ҳолда бир тўхтамга келиши ва бундан келиб чиқиб, хукуматнинг ўз ваколатлари давридаги фаолият дастурини кўриб чиқиб, уни тасдиқлаш ёки тасдиқламаслик ҳақида қарор қабул қилиши лозим” [15. Б. 78].

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири лавозимига номзоднинг ҳаракат дастурига Олий Мажлис палаталарининг ишонч билдириши мамлакатнинг истиқболда ривожланиши билан боғлиқ муҳим босқичдир. Хорижий давлатлар тажрибасини инобатга олган ҳолда, мазкур ҳаракат дастурининг парламентга киритилишининг тартиб-таомилларини белгилаш мақсадга мувофиқ.

Хукуматни шакллантиришнинг кейинги босқичи унинг аъзоларини тасдиқлашдан иборат. Ўзбекистон Республикасининг “Хукуматни шакллантириш тартиби демократлаштирилиши ва унинг масъулияти кучайтирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун хужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги Қонуни (06.03.2019 й.)га асосан, Вазирлар Маҳкамаси аъзолари Бош вазир тақдимиға биноан Қонунчилик палатаси маъқуллаганидан кейин Президент томонидан тасдиқланиши ва лавозимидан озод қилиниши амалиёти жорий қилинди [16]. Вазир лавозимиға номзод унинг номзоди Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасида кўриб чиқилаётганда ва маъқулланаётганда, Хукуматнинг ҳаракатлар дастури билан ўзаро боғлиқ бўлган ҳаракатлар режасини тақдим этади, парламент аъзолари олдида соҳани ривожлантириш бўйича ўз дастурини баён этади ва унга эришиш йўлларини асослаши лозим. Шундан кейин муайян хulosага келинади. Хукумат фаолиятининг узлуксизлигини ва янги шаклланаётган орган ишининг ўз вақтида бошланишини таъминлаш учун Вазирлар Маҳкамаси аъзосининг лавозимиға номзод кўриб чиқилаётганда ва маъқулланаётганда Вазирлар Маҳкамасининг ҳаракатлар дастури билан ўзаро боғлиқ бўлган, истиқболга мўлжалланган мақсадли кўрсаткичлар ва вазифаларга эришиш борасидаги хуқуқий, иқтисодий, ижтимоий, ташкилий-техник чора-тадбирларни назарда тутувчи ҳаракатлар режасининг маъқулланиши ҳамда тасдиқланишига оид аниқ муддатларни белгилаш мақсадга мувофиқ.

ХУЛОСА

Хулоса ўрнида, “хукуматни шакллантириш” тушунчаси коллегал мансабдор шахслардан иборат хукумат аъзоларини маъқуллаш, тасдиқлаш ва тайинлаш усуслари орқали ташкил этиладиган коллегиал давлат органини ташкил этишга нисбатан ишлатилади.

Ўзбекистон Республикасида Хукуматни шакллантириш жараёни қўйидаги уч босқични ўз ичига олади: 1) Бош вазир номзодини илгари суриш; 2) парламент томонидан унга ва хукумат дастурига ишонч билдириш; 3) парламент ва президент иштирокида Хукуматнинг бошқа аъзоларини маъқуллаш ва тасдиқлаш.

Юқоридагиларга асосланган ҳолда, қўйидаги хулоса келиш мумкин: Ўзбекистон Республикасида хукуматни шакллантириш модели аралаш бошқарув шаклидаги хусусиятларга эга. Мамлакатимизда хукумат давлат бошлиғи ва парламентнинг ҳамкорликдаги иштироки орқали шакллантирилади. Ўзбекистон Республикасида Олий Мажлиснинг Вазирлар Маҳкамасини шакллантиришдаги

иштироки ҳукуматнинг таркибига нисбатан таъсир этиш ва ҳукуматнинг парламент олдида жавобгарлиги конституциявий принципини тўлиқ ифодалайди ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг давлат бошлиғидан конституциявий-ҳукуқий мустақил алоҳида ҳокимият тармоғига тегиши эканлигини билдиради. Шу билан бирга, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Бош вазир лавозимига номзодни маъқуллаш ҳамда кўриб чиқиш ва тасдиқлашнинг парламентга киритиши умумдавлат ва халқ манфаатларини инобатга олган ҳолда унинг конституциявий ҳукуқи ҳисобланади. Вазирлар Маҳкамасини шакллантиришда парламентнинг иштироки ҳукумат аъзоларини дастлабки назорат қилишнинг шаклидир.

Истиқболда мамлакатимизда Вазирлар Маҳкамасини шакллантириш жараёнида парламент палаталарининг иштирокини қучайтириш, мазкур жараёnda ҳукуматнинг ҳаракатлар дастурини парламентга тақдим этиш ва уни кўриб чиқиш, қабул қилиш тартиб-таомилларини такомиллаштириш, шунингдек, сиёсий партияларнинг ҳукуматни шакллантиришдаги ролини қучайтиришга алоҳида эътибор қаратиш лозим.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. А. Гогаева Формирование правительство Российской Федерации – Автореф.дисс. ...канд. юрид. наук. – Москва, 2004. – С. 10.
2. О. Мухамеджанов, И. Тультеев Правовые аспекты взаимодействия Олий Мажлиса и Кабинета Министров в Республике Узбекистан. Монография. – Т.: ТГЮУ, 2013. – С. 50.
3. Давлат ва ҳуқуқ назарияси / Х.Т. Одилқориев, И.Т. Тультеев ва бошқ.; проф. Х.Т.Одилқориев таҳрири остида. – Тошкент.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2009. – Б. 149.
4. S. Golder Government Formation and Cabinets // Emerging Trends in the Social and Behavioral Sciences. 2015. – P. 2.
5. Конституционное право зарубежных стран / Под общ. ред. чл.-корр. РАН, проф. М. В. Баглай, д. ю. н., проф. Ю.И. Лейбо и д. ю. н., проф. Л.М. Энтина. – М.: Норма, 2004. – С. 278.
6. Б. Алимов Ўзбекистон Республикасининг давлат ҳокимияти тизимида президент ва вазирлар маҳкамасининг муносабатлари: юридик фанлар бўйича фалсафа док. (PhD) илм. дар. ол. учун ёзил. дисс... – Тошкент: ТДЮИ, 2017. – Б. 56.
7. В. Чиркин Конституционное право зарубежных стран. – М.: Норма Инфра-М, 2010. – С. 608. // Б.Алимов Ўзбекистон Республикасининг давлат ҳокимияти тизимида президент ва вазирлар маҳкамасининг муносабатлари. Юридик фанлар бўйича фалсафа доктори... дисс. – Тошкент: ТДЮИ, 2017. – Б. 57.
8. Рахманов А. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг конституциявий-ҳукуқий мақоми. Юрид. фан. номз. дисс... – Тошкент: ТДЮИ, 2008. – Б. 30-31.
9. Конституционное право зарубежных стран / Под общ. ред. чл.-корр. РАН, проф. М. В. Баглай, д. ю. н., проф. Ю. И. Лейбо и д. ю. н., проф. Л. М. Энтина. – М.: Норма, 2004. – С. 283.
10. А.Калинович Формы правления в правовом государстве (теоретико-правовой аспект) – Автореф.дисс. ...канд. юрид. наук. – Санкт-Петербург, 2008. – С. 3.

11. А.Г.Варнавский Смешанная (полупрезидентская) форма государственного правления: причины и условия становления, факторы трансформации в современных условиях // ПРАВО И ОБЩЕСТВО. № 4 (020), 2010. – С. 103.
12. Франция Республикасининг Конституцияси [Матн] таржимон Х. Файзиев. – Бухоро нашриёти, 2018. – Б. 9.
13. Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига Шарҳ. Муаллифлар жамоаси. Қайта ишланган ва тўлдирилган иккинчи нашри. Тошкент: “Ўзбекистон”, 2013. – Б. 415.
14. O'zLiDeP Бош вазир лавозимида А. Арипов номзодини қўрсатиш борасида қарор қабул қилди // <https://www.uzlidep.uz/positionparty/302>.
15. Хакимов Р.Р. Давлат ҳокимияти тизимида парламент: назария ва амалиёт муаммолари: Монография. – Масъул мұхаррир: ю.ф.н. Ф.Э. Мухамедов. – Узбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти нашриёти – Тошкент.: 2012. – Б. 78.
16. “Хукуматни шакллантириш тартиби демократлаштирилиши ва унинг маъсулияти кучайтирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айrim қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги Қонун // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 06.03.2019 й., 03/19/527/2706-сон.